

Czasowniki „być” w języku portugalskim – problemy semantyczne a dydaktyka

The verbs „to be” in Portuguese – semantic problems and didactics

Katarzyna Tomalak

INSTYTUT JEZYKOZNAWSTWA UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA
ALEJA NIEPODLEGŁOŚCI 4

katarzyna.z.nowak@gmail.com

Abstract

The process of teaching a foreign language usually begins with an introduction of one of the key verbs - “to be”. There are languages with two verbs “to be” like Portuguese: “ser” and “estar”. The article below tries to solve the problem of semantic distinction of the verbs. It presents a few examples of didactic methods helpful in teaching the verbs “to be” in Portuguese and linguistic research focused on Portuguese language acquisition, the verbs “to be” in particular.

1 Cel artykułu

W procesie nauczania każdego języka obcego jednym z pierwszych wprowadzanych zagadnień gramatycznych jest czasownik „być”, jego zakres znaczeniowy oraz odmiana.

Ogromne znaczenie ma tutaj analogia do języka ojczystego bądź tego, który stanowi punkt wyjścia w procesie nauczania. Świadomość podobieństw i różnic semantycznych oraz fleksyjnych czasownika „być” w języku nauczonym i języku nauczania może znacząco przyspieszyć proces przyswajania go.

W języku portugalskim istnieją aż dwa czasowniki mieszczące się w obszarze znaczeniowym polskiego czasownika „być”. Są to czasowniki: „ser” oraz „estar”. Niniejszy artykuł ma za zadanie pomóc rozgraniczyć znaczenie obu czasowników oraz zaprezentować metody ułatwiające ich prawidłowe wprowadzenie na zajęciach.

2 Charakterystyka czasowników „być” w języku portugalskim

Jak wspomniano powyżej, język portugalski posiada nie jeden, a dwa czasowniki odpowiadające temu, co po polsku określamy czasownikiem „być”. Aby móc rozróżnić zakres znaczeniowy obu czasowników, należy podjąć próbę sformułowania wnikliwej definicji każdego z nich.

2.1 Próba zdefiniowania czasownika „ser”

W większości podręczników do nauki języka portugalskiego pierwszym z wprowadzanych czasowników jest czasownik „ser”. Słowniki tłumaczą go

następująco:

SER – z łac. *sedere* - siedzieć, usadawiać.

Jest to czasownik nieregularny, nieprzechodni i oznacza:

- mieć jakość lub sposób istnienia (*ter a qualidade ou modo de existir*)
- być (*estar*)
- istnieć (*existir*)
- mieć naturę (*ter a natureza de*)
- znajdować się (*ficar*)
- produkować (*produzir*)
- być wykształconym z (*ser formado de*)¹
- egzystować (*ter existência; existir*)
- posiadać określoną cechę lub jakość (*ter determinada característica ou qualidade*)
- jawić się w określonych warunkach lub stanie (*apresentar-se em determinada condição ou estado*)
- spełniać określony obowiązek lub funkcję (*desempenhar determinado cargo ou função*)
- znajdować się (*situar-se; localizar-se*)
- zdarzać się, spełniać się (*ocorrer; realizar-se*)
- zdarzać się, przedłużać się (*passar-se; desenrolar-se*)
- składać się z (*ser construído por*)
- należeć (*do*), mieć jako właściciel (*pertencer (a); ter como dono*)
- mieć określoną cenę; kosztować (*ter determinado preço; custar*)²
- Istnieć, być, zdarzać się, należeć, stanowić część (*existir, estar, acontecer, pertencer, fazer parte.*)³
- być;
- istnieć⁴

2.2 Podsumowanie próby definicji „ser”

Z zaprezentowanych powyżej definicji wynika, że czasownik „ser” określa istnienie, byt, bytność, egzystencję. Odnosi się do cech stałych lub permanentnego charakteru danego rzeczownika. „Ser” oznacza też położenie i lokalizację o charakterze stałym. Oznacza wydarzenie, a także określa przynależność. Najczęściej pojawiającym się tłumaczeniem „ser” w zaprezentowanych przykładach oraz tłumaczeniem znajdującym się na pierwszej pozycji jest „istnienie”. Aby dostrzec różnice, należy teraz przyjrzeć się drugiemu z czasowników.

2.3 Próba zdefiniowania czasownika „estar”

Drugim czasownikiem „być” w języku portugalskim obok „ser” jest czasownik „estar”:

ESTAR – z łac. *stare* - stać, stanąć.

Jest to czasownik nieregularny, nieprzechodni i oznacza:
być w określonym momencie (*ser num dado momento*)

¹ http://priberam.pt/dlpo/definir_resultados.aspx [data dostępu: luty, 2008]

² Dicionário Língua Portuguesa – Dicionários Académicos. 2003. Porto: Porto Editora

³ Rodríguez C. D., Becerra C.C., Dicionário da Língua Portuguesa. Valencia: Labrys 54 Editora

⁴ Mały słownik portugalsko-polski. 1996. Warszawa: Wiedza Powszechna

znaleźć się (w konkretnej sytuacji) [achar-se (em certa ocasião)]
znaleźć się (w konkretnym stanie lub warunkach) [achar-se, encontrar-se (em certo estado ou condição)]
utrzymywać się (w konkretnej pozycji) [manter-se (em certa posição)]
pozostawać (permanecer)
przechodzić w zdrowiu (passar de saúde)
brać udział (assistir)
być odpowiednim (ser apropriado, condizer)
być mile widzianym (ser favorável)
być obecnym, być osobiście (comparecer)
rezydować (residir)⁵

być
przebywać
znajdować się⁶

znaleźć się w określonym miejscu (encontrar-se em determinado local)
odwiedzić (fazer uma visita a)
spotkać się z kimś (encontrar-se com alguém)
zaznaczyć obecność (marcar presença)
znajdować się (ficar situado)
zawierać w (consistir em)⁷

Być obecnym lub pozostawać w jakimś miejscu, znaleźć się w określonym stanie, warunkach lub sytuacji. (Ser presente ou permanecer em algum lugar, achar-se em determinado estado, condição ou situação)⁸

2.4 Podsumowanie próby definicji „estar”

Przedstawione powyżej definicje czasownika „estar” pokazują, iż czasownik ten określa bytność (tak jak w przypadku „ser”), jednak niesie ze sobą informację o tymczasowości i zmienności danego zjawiska. „Estar” określa cechy lub stan o charakterze przejściowym, mogące się zmienić. Oznacza znajdowanie się w danym miejscu, lokalizacji, jednak przebywanie to jest tymczasowe. I właśnie tymczasowość, przejściowość i zmienność są najważniejszymi cechami charakteryzującymi czasownik „estar”. Cechy te pozwalają rozróżnić „estar” od „ser”.

2.5 Podsumowanie prób definicji

Z zamieszczonych powyżej definicji czasowników „ser” i „estar” przyjąć można, że: czasownik „ser” oznacza istnienie, bycie, określony stały stan, posiadanie natury, cech stałych, natomiast czasownik „estar” oznacza bycie w danym momencie, znajdowanie się w konkretnej sytuacji, w określonym stanie, warunkach, położeniu; pozostawanie, przebywanie, rezydowanie, posiadanie zmiennych cech.

⁵ http://priberam.pt/dlpo/definir_resultados.aspx [data dostępu: luty, 2008]

⁶ Dicionário polaco-português/português-polaco - Dicionários académicos. 2000. Porto: Porto Editora.

⁷ Dicionário Língua Portuguesa – Dicionários Académicos, Op.cit.

⁸ Rodríguez C. D., Becerra C.C., Op.cit.

Innymi słowy, czasownik „ser” jest ontologiczny, co oznacza, że odnosi się do cech immanentnych, a czasownik „estar”, dla odmiany, jest nieontologiczny, czyli odnosi się do cech nieimmanentnych, a więc nabytych.

3 Czasowniki „ser” i „estar” a dydaktyka

Przyjęcie powyższych definicji pozwala wprowadzać oba czasowniki w początkowej fazie nauczania języka portugalskiego, eksponując permanentny charakter pierwszego z nich i zmienny drugiego.

3.1 Przykłady metod dydaktycznych zastosowanych przy wprowadzaniu czasowników „ser” i „estar”

Poniżej przedstawione zostaną metody dydaktyczne zastosowane przez autorów dwóch podręczników do nauki języka portugalskiego. Pierwszy z nich (a) wydany jest przez brytyjskie wydawnictwo, drugi zaś (b) przez wydawnictwo portugalskie.

(a) *W języku portugalskim istnieją dwa czasowniki „być”, z których jeden to znany już czasownik „ser”, a drugi „estar”. W jaki sposób zdecydować, który czasownik zastosować w określonym kontekście?*

*O gato **é** preto. (ser)
Kot **jest** czarny.*

*Tu czasownik **ser** odnosi się do niezmiennego stanu dotyczącego koloru kota – jego sierść jest czarna i pozostanie czarna. To jest cecha stała.*

*O gato **está** doente. (estar)
Kot **jest** chory.*

*Tu czasownik **estar** został użyty, gdyż mimo tego, że kot jest chory teraz, prawdopodobnie wyzdrowieje i już chory nie będzie. To jest chwilowy stan.*

Określenie położenia.

*O banco **é** na esquina. (ser)
Bank **jest** na rogu.*

*W tym przypadku **ser** zastosowano, gdyż bank jest niezmienną, stałą jednostką znajdującą się na rogu.*

*O cão **está** no sofá. (estar)
Pies **jest** na kanapie.*

*W drugim przypadku zastosowano czasownik **estar** zamiast **ser**, gdyż pies znajduje się w tej chwili na kanapie. Może bowiem zdecydować się po pół godzinie zeskoczyć, aby pójść na spacer. Ten stan może zmienić się w każdej chwili⁹*

⁹ Sampaio J., McIntyre B., *Colloquial Portuguese. A complete language course*. Routledge, London and New York 1998 str. 43-44: „Portuguese Has two verbs for ‘to be’, one of which you already know, **ser**. The other is

(b) Podobnie ma się sposób wprowadzania czasowników w portugalskim podręczniku do nauki gramatyki języka portugalskiego, jako języka obcego:

- *Ele é de Lisboa, mas agora **está** no Porto. (ser, estar)*
*On **jest** z Lizbony, ale teraz **jest** w Porto.*

- *Luanda é em Angola. Nós **estamos** em Luanda. (ser, estar)*
*Luanda **jest** w Angoli. My **jesteśmy** w Luandzie.*

- *Os bolos desta pastelaria geralmente **são** ótimos, mas hoje não **estão** muito bons. (ser, estar)*

*Ciasta z tej ciastkarni **są** zwykle wyborne, ale dziś nie **są** zbyt dobre.*

- ***São** 10 horas da manhã e já **está** tanto calor. (ser, estar)*

***Jest** 10 rano i już **jest** tak gorąco.¹⁰*

W zaprezentowanych powyżej metodach dydaktycznych stosowanych do wprowadzenia czasowników „ser” oraz „estar”, autorzy podkreślają najbardziej jaskrawą różnicę obu czasowników, czyli określony, stały charakter „ser” w opozycji do chwilowego, zmiennego, konkretnego charakteru „estar”. Pomocne mogą być też metody prezentacji graficznej obszarów znaczeniowych problematycznych czasowników. Przykładem może być ilustracja (Rys. 1) przedstawiona w dalszej części artykułu.

4 Problematiczne obszary semantyczne czasowników „ser” i „estar”

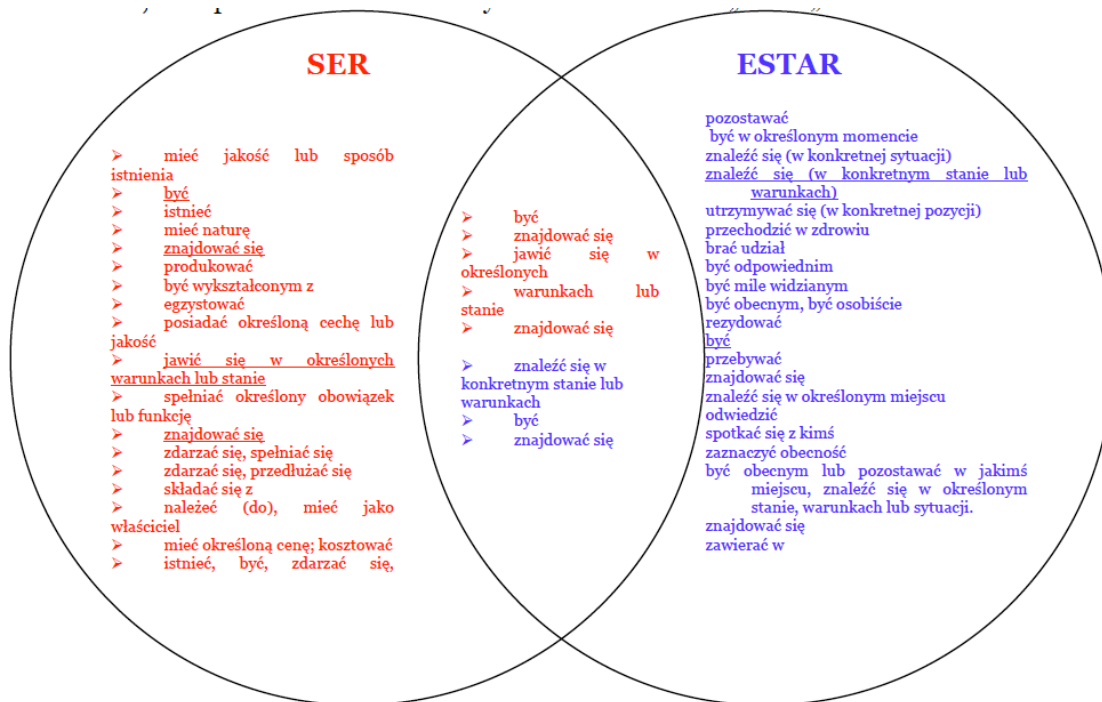
Definicje przedstawione w punkcie 2 oraz metody dydaktyczne zaprezentowane w punkcie 3 mogą zostać wsparte prezentacją graficzną sporządzoną na podstawie niniejszego artykułu. Zamieszczona poniżej ilustracja (Rys. 1) doskonale obrazuje różnice, ale i podobieństwa semantyczne czasowników „ser” i „estar”.

estar. How do you decide when to use which verb? 1. O gato é preto. The cat is black. 2 O gato está doente. The cat is ill. 1. Here the verb **ser** is used to denote an unchanging state regarding the colour of the cat – his fur is black, and he will remain black. This is a permanent characteristic. 2. Here the verb **estar** is used because although the cat is ill at present, he will most probably recover and no longer be ill. This is a temporary state. Expressing location.

1. O banco é na esquina. The bank is on the corner. 2. O cão está no sofá. The dog is on the sofa.

In the first example, **ser** is used because the bank is an unchanging feature on the corner. This is taken to be a permanent state. In the second example, **estar** is used instead of **ser** because the dog, is, at the moment, on the sofa. He may, however, decide to jump off half an hour later in order to go for a walk. This state may change at anytime.”

¹⁰ Gramática activa 1. 2000. Porto: Lidel editora str. 10.

Rys 1. Prezentacja graficzna obszarów semantycznych czasowników „ser” i „estar”

Powyższe grafy zbudowano na podstawie definicji omówionych w podpunkcie 2.1 oraz 2.2. Grafy te pokazują, iż obszary semantyczne czasowników „ser” i „estar” w większości wykluczają się. Z punktu widzenia dydaktyki języka portugalskiego, jako obcego (PLE - português como língua estrangeira), te właśnie elementy obszarów semantycznych, które się wykluczają, stanowią ich najistotniejszą część. Pozwalają bowiem w sposób klarowny rozróżnić czasowniki „ser” i „estar” oraz ułatwić ich wprowadzanie w pierwszej fazie nauczania języka portugalskiego.

5 Badania zajmujące się problematyką dualności semantycznej czasowników „ser” i „estar”

Zestawione powyżej problematyczne obszary semantyczne czasowników „ser” i „estar” stanowią temat badań wielu naukowców portugalskojęzycznych. W niniejszym paragrafie przedstawione zostaną skrótowo dwie prace poświęcone problematyce dualności semantycznej czasownika „być” w języku portugalskim oraz uzasadnienie kontekstualne wyboru.

Pierwsza z prac przedstawia wyjaśnienie diachroniczną i synchroniczną eksplikację zastosowania czasownika „ser” lub „estar” w danym kontekście (5.1 i 5.2).

Druga praca prezentuje próby wytłumaczenia „anomalii językowych” odnoszących się do zastosowania czasowników „ser” i „estar” w kontekstach, nie wynikających z podstawowych ich definicji (5.3).

5.1 Eksplikacja diachroniczna dualności semantycznej czasownika „ser”¹¹

¹¹ Gomes, S. P. Vasconcelos de. 2005 'Agora é tarde, Inês é morta.': sincronia e diacronia no ensino de verbos para estrangeiros <http://www.filologia.org.br/cluerj-sg/anais/ii/comunicacao.htm> [data dostępu: październik, 2009]

Utrwalone w świadomości Portugalczyków zdanie z epopei narodowej Portugalii staje się punktem wyjścia badania dualności semantycznej czasownika „ser”:

*Agora é tarde, Inês é morta.*¹² (ser)

*Już za późno, Inês **jest** martwa.*

Zdanie to pochodzi z portugalskiej epopei narodowej z XVI wieku, a odnosi się do postaci historycznej z XIV wieku. Wyjaśnienie opiera się więc przede wszystkim na odniesieniu do historii zarówno Portugalii, jak i języka portugalskiego, która uzasadnia zamianę czasowników „ser” i „estar” w tej konkretnej sytuacji. W łacinie istnieją bowiem czasowniki, które wymagają formy biernikowej. Do tych czasowników należy czasownik umierać (port. morrer), tym samym poprawną formą była forma: „jest martwa” (ser), mimo iż w dzisiejszych czasach w powyższym zdaniu użyto by czasownika „estar”. Jest to zdanie utrwalone w świadomości Portugalczyków, tym samym musi być traktowane jako poprawne.

5.2 Eksplicacja synchroniczna dualności czasownika „ser”¹³

Przykładem synchronicznej eksplicacji dualności semantycznej czasownika „ser” w cytowanej pracy jest slogan zapożyczony z kampanii reklamowej sieci sklepów:

Sendas – tudo de bom é aqui.(ser)

*Sendas – wszystko co dobre **znajduje się** tu.*

Wyjaśnienie zastosowania czasownika „ser” w kontekście, w którym zazwyczaj zastosowano by „estar”, polega na szczególnym przesłaniu reklamowym niniejszego zdania. Wybór czasownika „ser”, zamiast „estar” sprawia, że odbiorca odczytuje zdanie jako coś pewnego i stałego, a nie tymczasowego.

5.3 Próba eksplicacji „anomalii językowych”¹⁴

Badanie „anomalii językowych” związanych z zastosowaniem czasowników „ser” i „estar” w kontekstach nieuznawanych za tradycyjne, polegało na zestawieniu zdań z czasownikami „ser” i „estar” w tradycyjnych i nietradycyjnych kontekstach oraz próbie ich uzasadnienia.

1. *O muro é alto.* (ser)

2. *O muro **está** alto.* (estar)

*Mur **jest** wysoki.*

3. *O Luís é professor.* (ser)

4. *O Luís **está** professor.* (estar)

*Luís **jest** nauczycielem.*

W zdaniach (1) i (3) czasownik „ser” determinuje znaczenie zdania jako określenie sytuacji permanentnej, stabilnej. W zdaniach (2) i (4) zastosowanie czasownika „estar” wskazuje na tymczasowy charakter sytuacji, ograniczone czasem umiejętności, cechy, czy obowiązki.

5.4 Podsumowanie badań dualności semantycznej czasowników „ser” i „estar”

Zaprezentowane powyżej badania związane z dualnością semantyczną czasowników „ser” i „estar” wykazują, iż stosowanie tychże czasowników w kontekstach odmiennych od tradycyjnych, jest możliwe. Ponadto udowodniono, iż celowe zastosowanie czasowników „ser” i „estar” w odmiennych kontekstach od

¹² Camões, L. de 1972. *Os Lusíadas*. Lisboa: Editorial Verbo

¹³ Gomes, 2005. 'Agora ...' *op. cit.*

¹⁴ Mealha, Isabel Ferro, „'Não sou ministro, estou ministro!' A selecção de cópula ser/estar”, 2001: Lisboa, Edições Colibri

tych, wynikających z podstawowej definicji czasowników „być” w języku portugalskim, może być kluczowe dla osiągnięcia rozmaitych efektów np. w kampanii reklamowej.

6 Badania procesu akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języków iberyjskich¹⁵

Zagadnienie czasowników „być” w języku portugalskim oraz kwestia ich przyswajania zarówno przez rodzimych użytkowników języka (akwizycja języka ojczystego) jak i w ramach uczenia się języka portugalskiego jako języka obcego (akwizycja języka obcego) jest tematem, który językoznawcy nie często podejmują w swoich badaniach. Zazwyczaj polem badawczym jest brazylijska wersja języka portugalskiego lub też badana jest akwizycja czasownika „być” w języku portugalskim w związku z badaniami akwizycji czasowników „ser” i „estar” w języku hiszpańskim.

Najnowsze badania mające na celu zgłębienie procesu akwizycji czasowników „być” w języku hiszpańskim i portugalskim przez rodzimych użytkowników tych języków przeprowadzono w Michigan State University w 2008 roku we współpracy z University of Canberra. Badania te miały na celu odpowiedzieć na dwa pytania: czy dzieci mają problemy z rozróżnieniem „ser” i „estar” w przypadku, gdy obie formy czasowników są gramatycznie poprawne? Jeśli dzieci stosują „ser” i „estar” inaczej niż dorośli czy rezygnują one ze stosowania jednego z czasowników „być” i jeśli tak, to z którego?

W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania przeprowadzono dwa rodzaje badań empirycznych, których metodologię, przebieg oraz wyniki prezentują poniższe paragrafy. Grupę badawczą w obu cyklach badań stanowiły dzieci w wieku przedszkolnym (4-6 lat), natomiast grupę kontrolną dorośli.

6.1 Badania akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez dzieci - badanie pierwsze

Pierwsze badanie dotyczące akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez dzieci, które zostanie zaprezentowane w niniejszym artykule, miało na celu zweryfikować zdolność dzieci do stosowania czasowników „być” w kontekście przeciwstawiającym sytuacje stałe i zmienne. Zastosowano PMT (Picture Matching Task) – metodę badawczą polegającą na dopasowywaniu odpowiednich obrazków do przeczytanych zdań.

Wyniki pierwszego badania dowiodły, iż w 72% dzieci wybierały czasownik „ser” do określenia obrazków przedstawiających sytuację stałą, natomiast w 22% dzieci wybierały czasownik „estar” do określenia obrazków ilustrujących sytuacje zmienne.

Druga część tego badania testowała zarówno zdolność dorosłych jak i dzieci do prawidłowego stosowania czasowników „być”. Dorośli w 100% wybierali czasownik „ser” do określenia obrazków przedstawiających sytuacje stałe oraz czasownik „estar” do określenia obrazków ilustrujących sytuacje zmienne. Dzieci w 83% przypadków wybierały czasownik „ser” do określenia obrazków przedstawiających sytuacje stałe oraz w 29% wybierały czasownik „estar” do określenia obrazków ilustrujących sytuacje zmienne.

¹⁵ Schmitt, C., Holtheuer, C., Miller, K. 2004. Acquisition of copulas ser and estar in Spanish: learning lexico semantics, syntax and discourse

6.2 Badania akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez dzieci - badanie drugie

Drugie badanie miało na celu ustalić, do jakiego stopnia dzieci są świadome, iż leksykalne i syntaktyczne własności konkretnych przymiotników i/lub następujących po nich struktur, niosą kluczową informację determinującą zastosowanie czasownika „ser” lub „estar”.

We wszystkich eksperymentach drugiej części badań dzieci dokonywały innych wyborów niż dorośli. Prawidłowe stosowanie czasowników „być” w odpowiednim kontekście było u dzieci znacznie niższe, niż u dorosłych (66% prawidłowych odpowiedzi). Dzieci częściej akceptowały stosowanie czasownika „estar” w kontekstach przypisywanych czasownikowi „ser”, niż „ser” w kontekście „estar”.

Podsumowanie badań akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka

Na podstawie zaprezentowanych wyników badań stwierdzić można, iż dzieci w większości wypadków prawidłowo dobierały obrazki do czasowników. Ilość błędnie dobranych obrazków do czasowników wynosiła odpowiednio 22% i 29%. Tym samym badanie dowiodło, iż dzieci w wieku lat 4-6 potrafią w większości prawidłowo stosować czasowniki „ser” i „estar” w odpowiednich sytuacjach, jednak umiejętność dokonywania prawidłowego wyboru nie została przez nie jeszcze osiągnięta.

7 Badania procesu akwizycji czasowników „ser” i „estar” w nauczaniu języków iberyjskich, jako języków obcych

Przedstawione powyżej badania dotyczyły akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka, natomiast niniejszy punkt poświęcony zostanie akwizycji języków iberyjskich jako języków obcych.

Omówione zostaną pokrótce dwa badania:

pierwsze, w którym badano akwizycję języka portugalskiego, jako języka obcego (PLE - *português como língua estrangeira*) przez rodzimych użytkowników języka hiszpańskiego

drugie, poświęcone badaniu akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka angielskiego.

7.1 Akwizycja „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka hiszpańskiego¹⁶

Badanie przeprowadzono w oparciu o 11 godzin nagrań magnetofonowych pozyskanych podczas zajęć nauki języka portugalskiego dla grupy dorosłych na poziomie podstawowym. Uczestniczka kursu, której nagrania stanowią materiał badawczy, jest narodowości hiszpańskiej. Językiem nauczania był w tym wypadku język angielski. Nauczyciel motywował uczniów, podając zestaw wyrażen koniecznych do prawidłowej wypowiedzi. Uczestniczka popełniała błędy o różnorodnym podłożu, jednak rozróżnienie czasowników „ser” i „estar” nie stanowiło dla niej problemu.

7.2 Akwizycja „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka angielskiego¹⁷

Materiał badawczy zebrano podczas zajęć lekcyjnych (kurs dla początkujących języka hiszpańskiego) prowadzonych na jednej z amerykańskich uczelni. Wyniki badań pozwoliły na opracowanie poszczególnych etapów akwizycji czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka angielskiego, które wymienione zostaną poniżej:

- Niestosowanie czasowników „ser” i „estar”
- Nadużywanie czasownika „ser” w kontekście określającym warunki oraz położenie
- Niestosowanie żadnego z czasowników w kontekście określającym warunki, wymagającym czasownika „estar”
- Zastosowanie czasownika „estar” w konstrukcjach progresywnych
- Zastąpienie błędów zerowych błędami polegającymi na stosowaniu „estar” w sytuacji, w której powinien być zastosowany czasownik „ser”
- Czasownik „estar” zastępuje zerowy czasownik w konstrukcjach określającym warunki
- Estar zastępuje „ser” w kontekście określającym położenie
- „Estar” pojawia się w kontekście określającym warunki

7.3 Podsumowanie badań dotyczących akwizycji czasowników „ser” i „estar” w nauczaniu języków iberyjskich

Na podstawie przedstawionych powyżej wyników badań dotyczących akwizycji czasowników „ser” i „estar” w nauczaniu języków iberyjskich stwierdzić można, iż dla rodzimych użytkowników języka hiszpańskiego prawidłowe zastosowanie czasowników „ser” i „estar” w języku portugalskim już w początkowym etapie

¹⁶ Silva, Gláucia V. 2005 Denise Santos “Spanish Speaker Learning Portuguese: Different Settings, Different Voices” Selected proceedings of the 6th Conference on the Acquisition of Spanish and Portuguese as First and Second Languages, ed. David Eddington, 137-149. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project

¹⁷ VanPatten, Bill. 1985 :Acquisition of ser and estar by Adult Learners of Spanish: A Preliminary Investigation of Transitional Stages of Competence” American Association of Teachers of Spanish and Portuguese

nauczania nie stanowi problemu. Natomiast akwizycja czasowników „ser” i „estar” przez rodzimych użytkowników języka angielskiego następuje w sposób wieloetapowy i proces ten jest znacznie dłuższy.

8 Podsumowanie

Czasowniki „ser” i „estar” tłumaczone są na język polski jako „być”, jednak obszary znaczeniowe każdego z nich różnią się od siebie. Zaprezentowany materiał pozwolił na poszerzoną analizę problemu.

Ponadto poruszono kwestię zarówno akwizycji języka portugalskiego jako obcego, jak i akwizycji czasowników “być” przez rodzimych użytkowników języka portugalskiego. Procesy te w obu przypadkach są złożone i następują wieloetapowo.

Wynika z tego, że nauczanie czasowników „być” w języku portugalskim musi odgrywać kluczową rolę w akwizycji języka portugalskiego jako języka obcego.

Bibliografia:

- Camões, L. de 1972. *Os Lusíadas*. Lisboa: Editorial Verbo.
- Dicionário Língua Portuguesa – Dicionários Académicos. 2003. Porto: Porto Editora.
- Dicionário polaco-português/português-polaco - Dicionários académicos. 2000. Porto: Porto Editora.
- Gomes, S. P. V. de. 2005. *‘Agora é tarde, Inês é morta.’: sincronia e diacronia no ensino de verbos para estrangeiros*.
<http://www.filologia.org.br/cluerj-sg/anaais/ii/comunicacao.htm> [data dostępu: październik, 2009].
- Gramática activa 1. 2000. Porto: Lidel editora.
- Kupisiewicz, Cz. 1976. *Podstawy dydaktyki ogólnej*. Warszawa: PWN.
- Lemos, C.T.G. Ser and estar in Brazilian Portuguese: with a particular reference to child language. 1987. Tübingen: Gunter Narr.
- Mały słownik portugalsko-polski. 1996. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Mealha, I.F., 2001. 'Não sou ministro, estou ministro!' A seleção de cópula ser/estar. Lisboa: Edições Colibri.
- Querido, A. A. M. 1976. *The semantics of copulative constructions in Portuguese - Current Studies in Romance linguistics*, Washington: Georgetown University Press.
- Rodríguez, C. D., Becerra C.C. 1996. *Dicionário da Língua Portuguesa*. Valencia: Labrys 54 Editora.
- Sampaio, J., McIntyre B. 1998. *Colloquial Portuguese. A complete language course*. London and New York: Routledge.
- Schmitt, C., Holtheuer, C., Miller, K. 2004. Acquisition of copulas ser and estar in Spanish: learning lexico semantics, syntax and discourse. *Proceedings of the 28th Boston University Conference on Language Development*.
<http://www.bu.edu/linguistics/APPLIED/BUCLD/supp.html> [data dostępu: wrzesień, 2009].
http://priberam.pt/dlpo/definir_resultados.aspx [data dostępu: luty, 2008].
- Silva, G.V., Santos, D. 2005. Spanish Speaker Learning Portuguese: Different Settings, Different Voices. Selected proceedings of the 6th Conference on the Acquisition of Spanish and Portuguese as First and Second Languages, Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project
<http://www.lingref.com/cpp/casp/6/paper1132.pdf> [data dostępu: wrzesień, 2009].
- Thomson, A.S. 2008. Prominent Factors in the Acquisition of Portuguese: Language Aptitude versus Previous Language Experience. Selected proceedings of the 10th Hispanic Linguistic Symposium,
<http://www.lingref.com/cpp/hls/10/paper1791.pdf> [data dostępu: wrzesień, 2009].
- VanPatten, Bill. 1985. Acquisition of ser and estar by Adult Learners of Spanish: A Preliminary Investigation of Transitional Stages of Competence. *Hispania*,
<http://www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=hispania> [data dostępu: wrzesień, 2009].